

KONYA KAPALI HAVZASI'NIN AKILCI KULLANIMINA DOĞRU PROJESİ

Murat ÇEVİK

WWF-Türkiye Doğal Hayatı Koruma Vakfı
www.wwf.org.tr

ÖZET

Konya Kapalı Havzası Orta Anadolu'da yer almaktadır. Türkiye'nin yüzey alanının kabaca %7'sini kaplamaktadır. Havza, Türkiye ve dünya için doğa koruma konusunda özellikle sulak alanları, elde kalan geniş tuzlu bozkırları (Türkiye'deki en geniş ve bozulmamış alanlar) ve fauna ve flora çeşitliliği bakımından çok büyük öneme sahiptir. Buna karşın, havza, ekolojisinde ve hidrolojisinde geri dönüşü olmayan değişikliklere neden olan türlü tehditle de karşı karşıya kalmaktadır. Bu tehditlerin başında yeraltı suyu seviyesinin azalması, toprağın tuzlanması, doğal sulak alan fonksiyonlarının kaybolması gelmektedir. "Konya Kapalı Havzası'nın Akılcı Kullanımına Doğru" projesi ile WWF Türkiye ilgi grupları ve karar vericileri düşündükleri şekilde stratejik bir tedbir almak, su kaynaklarını kullanmak ve idare etmek için harekete geçirmeyi hedeflemektedir. Bu süreç odaklı proje, çevre konusundaki endişelerini ve sorumluluklarını havzada azalan suyun etkin ve sürdürülebilir biçimde kullanılması, havzanın (doğal) değerlerinin ve havzadaki çeşitli etkinliklerin desteklenmesi için ayrılması, sulak alanların ve bozkırların zengin biyolojik çeşitlilikleri, doğal ürünleri ve fonksiyonları için korunması ve onarılması gibi somut etkinliklere ve uzun vadeli hedeflere dönüştürebilmek amacıyla ilgi gruplarının ve toplulukların güçlendirilmesine odaklanmıştır. Konya Kapalı Havzası'nın Akılcı Kullanımına Doğru- projesi aşağıdaki dört ana çıktıyı sağlayarak EIHY süreçlerinin harekete geçirilmesini amaçlamaktadır:

- Etkin ve sürdürülebilir EIHY için kapasite artırımı
- Farklı ilgi grupları arasında diyalog sağlanması
- Geliştirilmiş ve uygulanmaya konmuş pilot projeler
- Kamuoyu ve özel hedef gruplarla iletişimi yapılan EIHY'nin gerekliliği

Anahtar Kelimeler: Konya Kapalı Havzası, Havza Yönetimi, Sulak Alanlar, WWF

TOWARDS WISE USE OF THE KONYA CLOSED BASIN

ABSTRACT

The Konya Closed Basin is located in the Central Anatolian region of Turkey. It covers an area of roughly 7% of the total Turkish surface area. The basin is of outstanding importance to nature conservation in Turkey and globally, particularly for its wetlands, the extensive areas of remaining salt steppe (the largest and most pristine in Turkey), and for the diversity of its fauna and flora. However, basin is also facing several threats resulting in irreversible changes to the hydrology and ecology of the basin. Environmental impacts include the decreasing levels of groundwater, salinisation of the soils and loss of natural wetland functions. With its "Towards Wise Use of the Konya Closed Basin" project, WWF Turkey aims to stimulate key stakeholders and decision-makers to make a strategic shift in the way they think about, use and manage water resources and thus the Konya Closed Basin at large. This process-oriented project is focused on the empowerment of stakeholder groups and communities in order for them to transform their responsibilities and concerns regarding the environment into concrete actions, long term objectives such as using scarce water sustainably and efficiently, and allocating it to support multiple activities and (natural) values of the basin and conserving and restoring wetlands and steppes for their rich biodiversity, natural products and functions. The Towards Wise Use of the Konya Closed Basin- project aims to ignite the IRBM-process by achieving the following four major outputs:

- Capacity built for effective and sustainable IRBM
- Dialogue established between various (inter-sectoral) stakeholders
- Pilot projects developed and implemented
- The necessity for IRBM communicated to the General Public and specific target groups

Keywords: Konya Closed Basin, Basin Management, Wetlands, WWF

KONYA KAPALI HAVZASI'NIN AKILCI KULLANIMINA DOĞRU PROJESİ

WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), "Konya Kapalı Havzası'nın Akılcı Kullanımı" Projesi ile, Entegre Havza Yönetimi felsefesi çerçevesinde ilgi grupları ve karar vericilerin kısıtlı olan su kaynaklarının kullanımı ve yönetimi konusunda bir arada hareket etmelerini ve kamuoyu oluşturmayı hedeflemektedir.

Neden havza ölçeği?

Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanması için farklı sektörlerin ve kaynak kullanıcılarının bir arada düşünülmesi, tehdit ve olanakların uzun vadeli değerlendirilmesi gerekir. Bir alana yapılan müdahalenin tüm havzada yarattığı olumlu ve olumsuz etkileri izlemek için havza ölçeğinde çalışmaya gereksinim vardır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, su kaynaklarının yönetimi için en uygun ölçeğin havza olduğu görülür.

Entegre Havza Yönetimi nedir?

- Hidrolojik havza bazında, katılımcı doğal kaynak yönetimidir.
- Yüzey ve yeraltı sularının miktar, kalite ve ekolojik anlamda toplumun ihtiyaç ve kullanımları göz önüne alınarak çok disiplinli bir perspektiften yönetimidir.
- Hidrolojik sınırlara göre sürdürülebilir ve katılımcı kaynak yönetimi anlayışıdır.
- Havza ölçeğinde toprak kullanımı ve su-kullanımı planlaması/yönetiminin katılımcı bir yaklaşımla birleştirilmesidir.
- İnsanların bir bakış açısı geliştirebileceği, ortak değerler ve davranışlar üzerinde uzlaşabileceği, bir havzanın doğal kaynaklarını yönetmek için bilgiye dayanarak kararlar verebileceği ve birlikte hareket edebileceği uzun vadeli süreçlere odaklanan yeni bir felsefedir.

Entegre Havza Yönetimi havza ölçeğinde ele alınmış sorunların çözümü ve kaynakların akılcı kullanımı için en iyi araçtır. Uzun vadeli ve katılımcı bir planlama yaklaşımıyla tüm ilgi gruplarının bir arada çalıştığı, somut çözüm önerileri geliştirdiği bir anlayış, Entegre Havza Yönetimi ile sağlanacaktır. Ayrıca, farklı kurumlar arasındaki iletişim ve koordinasyon da EHY sayesinde kurulacaktır.

Havzadaki tüm ilgi gruplarının sorun ve tehditlere yönelik ortak çözüm önerileri geliştirmelerini sağlayacak diyalog ortamlarının sağlanmasına yardımcı olmayı hedefleyen WWF-Türkiye, havzadaki su kaynaklarının sürdürülebilir ve akılcı kullanımı için mevcut ilgi grupları arasında köprü görevi görecek, kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon olanaklarının güçlendirilmesi ve havza için ortak vizyon oluşturulmasında kolaylaştırıcı rolü üstlenecektir.

Projenin 4 temel hedefi vardır:

Hedef 1: Etkili ve sürdürülebilir havza yönetimi için gerekli kapasitenin oluşturulması

Kapasite artırımı hedefi kapsamında kamu kurumları, yerel topluluklar, yerel işletmeler, yerel sivil toplum kuruluşları gibi çok çeşitli ilgi gruplarının temsilcileri için eğitim faaliyetleri yer alacaktır. Eğitim çalışmaları "Entegre Havza Yönetimine Giriş", "Katılımcı Planlama Süreçleri", "Proje Tasarımı ve Yönetimi", "Kanun ve Yönetmelikler", "Çeşitli Doğa Yönetim Yöntemleri" gibi konuları kapsayacaktır.

Hedef 2: Konya Kapalı Havzası'nda çeşitli ilgi grupları arasında diyalogun artırılması

Bu hedef kapsamında, farklı önerilerin bir arada görüşüldüğü bir tartışma platformu oluşturmayı amaçlayan grup çalışmalarına ve tartışma zemini oluşturmaya odaklanılacaktır. Bu faaliyetler sonucu bilgi, düşünce, ilgi ve fırsat alışverişi sağlanacak ve sektörler arası işbirliğine zemin hazırlanacaktır. Bu hedef ayrıca mevcut bilgi dağarcığının geliştirilmesi ve verilerin ilgi grupları arasında paylaşılmasına yönelik bir mekanizma oluşturulması üzerine odaklanacaktır. Ayrıca, Konya Kapalı Havzası ile ilgili çalışmaların bir araya getirilip, kullanıma açılacağı bir merkezi veri tabanı çalışması Selçuk Üniversitesi önderliğinde yürütülmektedir.

Hedef 3: Pilot projelerin geliştirilmesi ve uygulanması

Proje, doğa koruma ve sürdürülebilir kullanım alanında pilot projeler yürütmeyi de içermektedir. Biyolojik çeşitlilik bakımından önemli olduğu belirlenmiş alanların (sıcak noktalar) koruma statülerinin artırılmasını ve bu alanlarda balıkçılık ve/veya saz kesimi gibi doğal kaynakların

sürdürülebilir kullanımını destekleyen pilot projeler geliştirilecektir. Tuz Gölü ve Beyşehir Gölü 2 pilot proje alanı olarak belirlenmiştir.

Beyşehir Gölü Pilot Projesi: Beyşehir Gölü Alt Havzası, Konya Kapalı Havzası'ndaki suyun kaynağıdır. WWF-Türkiye, Beyşehir Gölü Pilot Projesi ile, bölgedeki ilgi gruplarının belirlenmesi, düzenlenecek çalıştaylar yoluyla ilgi grupları arasında gölün akılcı kullanımına yönelik ortak bir vizyonun oluşturulması, göl ve çevresinin biyolojik çeşitliliğini etkileyen insan faaliyetlerinin tespit edilmesi, havzadaki kıt su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak üzere mevcut su yönetim planlarına öneriler getirilmesi ve alternatifler oluşturulmasını amaçlar.

Tuz Gölü Pilot Projesi: Tuz Gölü Alt Havzası, Konya Kapalı Havzası'nda suyun sonlandığı yerdir. Konya Kapalı Havzası'nın tüm sorunları Tuz Gölü Alt Havzası'na da yansımaktadır. Bu nedenle, sorunların çözümü, Tuz Gölü Alt Havzası'nın Konya Kapalı Havzası ile bütün olarak düşünülmesiyle gerçekleşebilir. WWF-Türkiye, Tuz Gölü Pilot Projesi ile Özel Çevre Koruma Kurumu'na, Tuz Gölü bölgesinin kendine özgü ekosistemini iyileştirme ve koruma konusunda destek verecektir. Özel Çevre Koruma Kurumu ile birlikte, pilot proje, Tuz Gölü'nün tümünde çevre planları ve özellikle güneybatı bölümünde Entegre Koruma Yönetim Planı için temel geliştirecektir

Hedef 4: Konya Kapalı Havzası'nda entegre yönetimin gerekliliğinin iletişim yoluyla aktarılması

Bu hedef, Konya Kapalı Havzası'nın entegre yönetimine duyulan gereksinim etrafındaki anahtar mesajların, ülke ve havza genelindeki hedef kitlelere ulaştırılması amacıyla tasarlanmıştır. Bu konudaki çalışmalarda hedef, proje ekibi ve ortakları tarafından üretilen makaleler, röportajlar, posterler, kitapçıklar ve diğer basılı malzemeler yoluyla kamu bilincinin artırılmasıdır. Bu hedef, sosyal değişim unsurunu öne çıkarır:

Her birey doğa ve biyolojik çeşitliliği de içine alan toplumsal çabalardaki sorumluluğunun bilincine varmalıdır.